

SPOLOČNÁ DEKLARÁCIA ABRAHÁMOVSKÝCH MONOTEISTICKÝCH NÁBOŽENSTIEV OHĽADOM OTÁZOK TÝKAJÚCICH SA KONCA ŽIVOTA

Preambula

Morálne, náboženské, spoločenské a právne aspekty zaobchádzania s pacientmi v terminálnom štádiu patria medzi najkomplexnejšie témy, o ktorých sa diskutuje v rámci modernej medicíny. V rôznych kultúrnych a spoločenských súvislostiach vždy vyvolávali širokú a búrlivú – nielen teoretickú, ale často aj emotívnu – diskusiu.

Témy súvisiace s rozhodnutiami týkajúcimi sa konca života predkladajú náročné problémy, ktoré nie sú nové, ale sú najmä v posledných rokoch intenzívnejšie pociťované, a to v dôsledku mnohých faktorov vývoja, ktorému čelíme.

Medzi ne patria:

- Veľký vedecko-technologický pokrok, ktorý umožňuje predlžovanie života v takých situáciách a takými spôsobmi, ktoré boli doteraz nepredstaviteľné. Predsa však je predĺženie života často sprevádzané utrpením a bolesťami v dôsledku organických, mentálnych a emočných disfunkcií.
- Podstatné zmeny vo vzťahu zdravotník – pacient: od paternalistického prístupu k väčšej autonómnosti pacienta.
- Fakt, že veľa ľudí v rozvinutých krajinách zomiera v nemocniciach alebo na klinikách, teda v neosobnom a pre nich vôbec nie familiárnom prostredí. Mnohí pacienti sú pripojení k prístrojom, obklopení zaneprázdnenými a málo priateľskými osobami. V minulosti, naopak, zvyčajne zomierali doma, obklopení svojimi blízkymi, v obvyklom známom prostredí.
- Väčšie zapojenie rôznych profesionálov do starostlivosti o pacienta v terminálnej fáze, ako aj zainteresovanosť médií, súdnicstva a verejného názoru vo všeobecnosti. To všetko často odzrkadľuje rôzne kultúrne pozadie, perspektívy a často protichodné názory na to, čo sa má a čo sa nemá urobiť pre pacienta v terminálnej fáze.
- Kultúrne zmeny, predovšetkým v západných krajinách.
- Nárast finančných nákladov v dôsledku nákladných diagnostických a terapeutických možností.

Principiálne dilemy týkajúce sa starostlivosti a zaobchádzania s pacientmi v terminálnej fáze nie sú medicínske alebo vedecké, ale skôr sociálne, etické, náboženské,

právne a kultúrne. Pokým medicínske rozhodnutia sa zakladajú na faktoch, väčšina rozhodnutí ohľadom pacienta v terminálnom štádiu nie je medicínsko-vedeckej povahy. Zakladajú sa skôr na osobných etických hodnoteniach.

Preto je starostlivosť o pacienta v terminálnom štádiu zo strany rodiny a zdravotníckeho personálu v rámci sociálnych zvyklostí takou náročnou úlohou.

Princípy a prax abrahámovských monoteistických náboženstiev – zvlášť ich hľadanie správnej rovnováhy medzi konfliktnými hodnotami – nie sú vždy v súlade s aktuálnymi sekulárnymi humanistickými hodnotami a praxou.

Zamýšľané ciele tejto deklarácie sú nasledovné:

- Predstaviť pozíciu abrahámovských monoteistických náboženstiev ohľadom hodnôt a praxe súvisiacej s chorými v terminálnom štádiu, na prospech pacientov, rodinných príslušníkov, zdravotníckych zamestnancov a politických predstaviteľov patriacich k niektorému z týchto náboženstiev.
- Zvýšiť spôsobilosť zdravotníkov lepšie chápať, rešpektovať, riadiť, pomáhať a povzbudzovať veriaceho a jeho rodinu v posledných chvíľach života. Rešpektovanie náboženských a kultúrnych hodnôt pacienta nie je totiž len náboženskou požiadavkou, ale je to etická požiadavka týkajúca sa personálu nemocníc a ďalších inštitúcií, v ktorých sa nachádzajú pacienti rôznych vierovyznaní.
- Podporovať vzájomné pochopenie a synergiu medzi rôznymi prístupmi, rôznymi monoteistickými náboženskými tradíciami a sekulárnou etikou, s ohľadom na presvedčenia, hodnoty a prax, ktoré sa týkajú pacienta v terminálnom štádiu.

Definícia

Pacient v terminálnom štádiu je definovaný ako osoba postihnutá nevyliciteľnou a nezvratnou chorobou, vo fáze, keď napriek tomu najlepšiemu diagnostickému a terapeutickému úsiliu smrť nastane so všetkou pravdepodobnosťou v priebehu pár mesiacov, ako dôsledok choroby alebo z nej vyplývajúcich komplikácií.

Trpieť a zomrieť

Hoci oslavujeme pokrok lekárskej vedy v oblasti prevencie a liečby chorôb, musíme uznať, že každý život musí napokon okúsiť smrť. Starostlivosť o zomierajúceho predstavuje na jednej strane súčasť starostlivosti o božský dar života a na druhej strane – keď už nie je možné nijaké liečenie – je znakom ľudskej a etickej zodpovednosti voči trpiacej osobe na

konci života. Holistický a úctivý prístup k človeku musí považovať za svoj hlavný cieľ jedinečne ľudský, duchovný a náboženský rozmer zomierania. Takýto prístup si vyžaduje súcit, empatiu a profesionalitu zo strany každej osoby zapojenej do starostlivosti o pacienta, ktorý zomiera, no osobitne zo strany tých, ktorí majú na starosti psycho-sociálne a emotívne blaho pacienta.

Používanie medicínskych technológií na konci života

Zdravotné zásahy prostredníctvom lekárskejších a technologických procedúr sú oprávnené iba v rámci pomoci, ktorú môžu poskytnúť. Preto si ich zavedenie vyžaduje zodpovedné posúdenie, či postupy podporujúce alebo predlžujúce život účinne dosahujú cieľ, a kedy, naopak, dosiahli svoje hranice.

Keď sa napriek využitým prostriedkom smrť približuje, je oprávnené urobiť rozhodnutie o odmietnutí niektorých medicínskych postupov, ktoré by už nespôsobili nič iné, len predĺženie dočasného ťažkého života, plného utrpenia.

Jednako i vtedy, ak sa vytrvalá snaha o odstránenie smrti zdá neprímerane zaťažujúca, musíme urobiť, čo je v našich silách, aby sme ponúkli úľavu, účinne zmierňovali bolesť, poskytli pacientovi a jeho rodine sprevádzanie, citovú a duchovnú pomoc v príprave na smrť.

Zdravotnícky personál a vo všeobecnosti spoločnosť ako taká musí rešpektovať autentické slobodné želanie zomierajúceho pacienta, ktorý chce svoj život predĺžiť a zachovať, hoci aj na krátku dobu, za použitia klinicky vhodných medicínskych opatrení. To má za následok pokračovanie v podpore dýchania, umelej výživy a hydratácie, chemoterapie alebo rádioterapie, podávania antibiotík, liekov na tlak alebo iných liekov. Táto vôľa môže byť vyjadrená samotným pacientom v „reálnom čase“; alebo, ak je to v tej chvíli znemožnené, prostredníctvom predošlých inštrukcií alebo delegovanej osoby alebo vyhlásenia blízkeho príbuzného.

Takýto prístup spája úctu k životu a úctu k slobode a nemôže byť uplatnený, ak chýba súhlas poskytovateľa lekárskej starostlivosti. Prijatie tohto rozhodnutia rodina často konzultuje s duchovným personálom. V prípade pacientov alebo ich najbližších príbuzných, ktorí praktizujú isté náboženstvo, by sa malo konzultovať s príslušným duchovným.

Odmietnutie eutanázie a lekárskejšieho asistovanej samovraždy

Otázky týkajúce sa trvania a zmyslu ľudského života, nemajú byť doménou zdravotníckeho personálu, ktorý je zodpovedný za poskytnutie, čo najlepšej liečby a maximálnej starostlivosti chorému. Sme proti každej forme eutanázie, ktorá je priamou,

premyslenou a zámernou podporou samovraždy, ako aj proti lekársky asistovanej samovražde, keďže sú to skutky zásadne protirečiacie hodnote ľudského života, a preto sú to z pohľadu morálky a náboženstva zlé skutky a musia byť bez výnimky zakázané.

Podpora spoločenstva

Chceme zdôrazniť podporu spoločenstva v procese rozhodovania, ktorému je vystavený pacient v terminálnom štádiu choroby a jeho rodina. Povinnosť postarať sa o chorých si od nás vyžaduje reformu štruktúr a inštitúcií, prostredníctvom ktorých sa poskytuje zdravotná a nábožensko-duchovná starostlivosť. Ako spoločnosť musíme zaistiť, aby pacienta nevedla túžba „ne byť finančným bremenom“ k tomu, že si zvolí skôr smrť, než prijatie starostlivosti a podpory, ktoré by mu umožnili prežiť čas, ktorý mu ostáva, v úteche a v pokoji. Pre pacientov, ktorí sú praktizujúcimi veriacimi, a pre ich rodiny existujú mnohé formy komunitnej podpory: či už okamihy zamyslenia v modlitbe so zainteresovanými osobami, alebo vhodné lekárske a duchovné konzultácie. Je to povinnosť, ktorú má voči svojim členom každá veriaca komunita, vzhľadom na zodpovednosť jedného za druhého.

Duchovná starostlivosť

Najlepším príspevkom k humanizácii zomierania, ktorý môžu zdravotníci a duchovný personál ponúknuť, je poskytnúť svoju prítomnosť plnú viery a nádeje. Duchovná a náboženská starostlivosť je základným právom pacienta a povinnosťou náboženskej komunity. Zo strany odborníkov na paliatívnu starostlivosť sa to považuje za dôležité kvôli nevyhnutnej interakcii medzi fyzickým, psychologickým a duchovným rozmerom osoby, a zároveň ide o povinnosť preukazovať úctu voči osobným presvedčeniam a viere. Všetci zdravotníci majú vytvárať podmienky preto, aby bola duchovná a náboženská starostlivosť zaručená každému, kto ju, či už priamo alebo nepriamo, požaduje.

Podpora paliatívnej starostlivosti

Každý pacient v terminálnom štádiu musí dostať tú najlepšiu možnú a najkompletnejšiu paliatívnu starostlivosť: fyzickú, citovú, sociálnu, náboženskú a duchovnú. Relatívne nová oblasť paliatívnej starostlivosti urobila veľké pokroky a dokáže poskytnúť kompletnú a účinnú starostlivosť pacientom v terminálnom štádiu a ich rodinám. Preto povzbudzujeme k paliatívnej starostlivosti o chorého v konečnej fáze života a o jeho rodinu. Paliatívna liečba smeruje k zaisteniu čo najlepšej kvality života chorých s nevyliciteľným a progredujúcim ochorením, a hoci už nemôžu byť vyliečení, je prejavom vznešenej ľudskej

vernosti starostlivosti jedných o druhých, zvlášť o tých, ktorí trpia. Služby paliatívnej starostlivosti zahŕňajú organizovaný a dobre štruktúrovaný systém a sú základom uskutočnenie najstaršieho poslania medicíny: „staráť sa o chorého, aj keď už neexistuje liečba“. Povzbudzujeme profesionálov a študentov, aby sa špecializovali na túto oblasť medicíny.

Záver

Na základe argumentov a zdôvodnení v tomto dokumente tri abrahámovské monoteistické náboženstvá vyhlasujú, že majú spoločné ciele a úplne sa zhodujú, pokiaľ ide o prístup k nasledovným situáciám týkajúcim sa konca života:

- Eutanázia a asistovaná samovražda sú vnútorne morálne zlé a musia byť bez výnimky zakázané. Akýkoľvek nátlak a konanie voči pacientovi, vedúce k tomu, aby ukončil vlastný život, je kategoricky odmietnuté.
- Nijaký zdravotník nesmie byť nútený alebo podrobený nátlaku, aby priamo či nepriamo asistoval pri dobrovoľnej a zámernej smrti pacienta prostredníctvom asistovanej samovraždy alebo nejakej inej formy eutanázie, zvlášť ak je takáto prax proti jeho náboženskému presvedčeniu. V priebehu rokov sa pozitívne ujalo rešpektovanie výhrady vo svedomí pri činoch, ktoré protirečia etickým hodnotám dotknutej osoby. To ostáva v platnosti aj vtedy, ak sú takéto činy na miestnej úrovni alebo istou kategóriou osôb vyhlásené za legálne. Osobné presvedčenia ohľadom života a smrti bezpochyby spadajú do kategórie výhrady vo svedomí, ktorá by mala byť všeobecne rešpektovaná.
- Povzbudzujeme a podporujeme kvalifikovanú a profesionálnu existenciu paliatívnej starostlivosti všade a pre každého. Aj keď sa úsilie pokračovať v odvracaní smrti zdá byť ťažko znesiteľným bremenom, sme morálne i z náboženského hľadiska zaviazaní poskytovať zomierajúcemu a jeho rodinným príslušníkom útechu, úľavu od bolesti, blízkosť a duchovnú starostlivosť.
- Chválime zákony a politické opatrenia chrániace právo a dôstojnosť pacienta v terminálnom štádiu, s cieľom vyhnúť sa eutanázii a podporiť paliatívnu starostlivosť.
- Ako spoločnosť sa musíme usilovať o to, aby želanie pacientov nebyť bremenom nevyvolávalo v nich pocit, že sú neužitoční, a aby následne nestratili povedomie o hodnote a dôstojnosti ich vlastného života, ktorý si zasluhuje byť chránený a podporovaný až do jeho prirodzeného konca.

- Všetci zdravotníci by mali byť vedení k tomu, aby vytvárali podmienky, na základe ktorých bude zaistená nábožensko-duchovná starostlivosť tým, ktorí o ňu, či už priamo alebo nepriamo, požiadajú.
- Zaväzujeme sa využívať poznanie a výskum na vytváranie takých politických opatrení, ktoré podporujú starostlivosť o spoločensko-emocionálne, fyzické a duchovné blaho, poskytujúc maximum informácií a starostlivosti tým, ktorí čelia vážnym ochoreniam a smrti.
- Zaväzujeme sa zapájať naše komunity do riešenia bioetických problémov týkajúcich sa pacienta v terminálnom štádiu, ako aj oboznámiť so spôsobmi súciteľného sprevádzania tých, čo trpia a zomierajú.
- Zaväzujeme sa zvyšovať povedomie verejnosti ohľadom paliatívnej starostlivosti primeranou výchovou a zavádzaním zdrojov, pokiaľ ide o procedúry súvisiace s tíšnením bolesti a zomieraním.
- Zaväzujeme sa poskytovať pomoc rodine a blízkym zomierajúcich pacientov.
- Žiadame politikov a zdravotníckych pracovníkov, aby sa oboznámili so širokou perspektívou učenia abrahámovských náboženstiev a poskytlí tak čo najlepšiu starostlivosť zomierajúcim pacientom a ich rodinám, ktorí sa hlásia k náboženským hodnotám a náuke jednotlivých náboženských tradícií.
- Zaväzujeme sa zapojiť do spolupráce ostatné náboženstvá a všetkých ľudí dobrej vôle.